

NL-HtSA Archiefnummer 0136 Vereniging voor goud- en zilversmeden 'Confrérie Sint-Eloy' te 's-Hertogenbosch, 1847-1955

Aangepast 7 oktober 2019

HET ARCHIEF VAN DE CONFRÈRIE SINT ELOY

Inleiding

Bron: Archief van de Confrérie.

Literatuur: Bosschenaar, Piet, De Bossche goud- en zilverindustrie in de laatste halve eeuw, 's-Hertogenbosch 1935.

“ Deze Vereeniging den eersten December 1800 zeven en veertig opgericht, voor Goud- en Zilversmeden binnen deze stad, onder de Zinspreuk Confrérie St. Eloi, heeft ten doel, door eene wekelijksche Contributie aan deszelfs Leden bij ziekten en overlijden eene bepaalde tegemoetkoming te verzekeren; hierbij een jaarlijksch Feest te vieren om de oprichting te herdenken en den naamdag van onzen patroon te veredelen “.

Dit waren tot in juli 1955 de doelstellingen van bovengenoemde vereniging. De confrérie werd op initiatief van de toenmalige goudsmidsgezel, de later zelfstandige meester, de heer A.G.N. van Drunen opgericht. Van Drunen had in het najaar van 1847 het plan opgevat om een fonds te stichten, waardoor het mogelijk zou zijn om door ziekte of ongeval getroffen Bossche goud-, zilversmids- en graveursgezellen geldelijke bijstand te verlenen. Dit plan kreeg in november 1847 de bijval van 63 gezellen en op 3 januari 1848 van de eerste vergadering plaats, waarbij 59 van de 63 gezellen, die adhaesie betuigd hadden, aanwezig waren.

Door haar doeleinden vertoonde zij meer verwantschap met de vroegere ambachtsgilden, of beter nog met de bussen van die gilden, dan met de moderne vakbeweging. Zij was ook geen tegen de patroons gerichte organisatie. Verschillende zoons van patroons waren lid van dit genootschap en zeer vele Bossche goud- en zilversmeden waren in hun gezellentijd eveneens lid geweest. Vlak na de oprichting, namelijk in juli 1848, was er trouwens nog sprake van geweest om ook de meesters of patroons in de confrérie op te nemen. Het was van meet af aan een vereniging van de betere gezellen, die zondags met de hoge hoed naar de kerk gingen. Het elite-karakter van de broederschap komt ook tot uiting in bepaalde Franse benamingen en termen als confrérie, confrères, president, thesaurier – pas na 1945 komen de namen van voorzitter en penningmeester meer in zwang – als ook souper en soiree op de feestdag van Sint Eloy.

Het fonds verrichtte tijdens zijn bestaan een uitstekend sociaal werk en het werd langen tijd als een “modelfonds “ beschouwd, waar de andere fondsen zich aan konden spiegelen. De geleidelijke achteruitgang van het eens zo gerenommeerde Bossche goud- en zilversmidsambacht, de opkomst van de moderne vakbeweging, die meer en meer de jonge gezellen tot zich trok – 1947 telde de broederschap praktisch geen leden meer onder de knechten van de grote Bossche patroons – alsmede de invoering van de sociale wetgeving zijn er debet aan, dat de confrérie momenteel niet meer bestaat. Tengevolge van bovengenoemde oorzaken slonk het aantal leden zienderogen. In 1942 waren er nog een twee en twintig. Dit is ongeveer een derde van het aantal, dat de broederschap in het oprichtingsjaar 1847 bezat. Het fonds van de broederschap, dat niet gespekt werd door giften van derden, als beschermheren en donateurs, kon niet meer in gezonde staat blijven. Toen er op 1 juli 1955 nog slecht een bedrag f 622,94 in kas bleek te zijn achtte men het niet verantwoord om de vereniging nog langer te laten voortbestaan, Met zeven stemmen voor en drie tegen werd op de bijzondere vergadering van 19 juli 1955 het genootschap ontbonden.

Het archief alsmede enige fraaie roerende goederen, als geschilderde portretten van de presidenten, massief zilveren ambtsketenen en een gecalligrafeerde ledenlijst werden in het najaar van 1955 door het voormalige bestuur aan de gemeente 's-Hertogenbosch geschonken.

INVENTARIS.

A. Algemeen

- 1 – 5 Notulen der vergaderingen, 1848 – 1955. 5 delen
1. 1848 – 1868, 3. 1882 – 1905. 5. 1924 – 1955.
2. 1869 – 1881. 4. 1906 – 1924
6. Reglement van de broederschap. Vastgesteld 1885, 1887, 1891. 1 deel
N.B, de onder de nummers 1 t/m 5 beschreven delen bevatten eveneens reglementen.
7. Ingekomen stukken. 1885, 1897, 1905, 1939, 1941, 1944. 1 omslag

B. Stukken van huishoudelijke aard

8. Akte, waarbij de president de confrères een woord van welkom toeroept ter gelegenheid van de viering van het vijftigjarig bestaan van de confrérie, 1897. 1 stuk.
9. Blanco convocatiefomulieren. (c. 1900), (c. 1930). 1 omslag.

C. Het beheer van de goederen

- 10–11. Kasboeken, 1848 – 1898. 2 delen
10. 1848 – 1868. 11. 1869 – 1898.
12. Rekeningbewijzen. 1905, 1906. 1 omslag.
13. Aantekeningen van de uitbetaalde ziekengelden, 1848 – 1896. 1 deel.

's-Hertogenbosch, 2 september 1958. H.B.M. Essink, chartermeester.

HET ARCHIEF VAN DE CONFRÉRIE VAN ST. ELOY ---- Aanhangsel

14. - Reglement der Confrérie St. Eloi (3 exemplaren)
- Feestgids bij de viering van het vijftigjarig bestaan der "Vereeniging van Goud- en Zilvermeden Confrérie St. Eloi ", 1847 – 1897.
- Verzameling van dichtstukjes van de Confrérie St. Eloi, z.j. (c. 1855).
- Twee foto's (van presidenten ?)
- Kranten:
- Provinciale Noordbrabantsche en 's-Hertogenbossche Courant, 7 dec. 1897 (50-jarig bestaan van de Confrérie)
- Provinciale Noordbrantsche en 's-Hertogenbossche Courant, 23 oct. 1905 (overlijden Ch. De Bruijn).
- De Noordbrabanter, 23 oct. 1905 (overlijden Ch. de Bruijn).
15. Register van handgeschreven reglementen en enkele wijzigingen daarop der Confrerie St. Eloi, 1891, 1900, 1908, 1914 en 1919 1 deel

Voorts:

- Voorzittershamer ("Confrérie de St. Eloi 1848")
- Draagteken van de Confrérie ("President").
- Draagteken van de Confrérie ("Bij gelegenheid van het vijftigjarig bestaan der Confrérie St. Eloi den president uit dankbaarheid aangeboden, 1847 – 1897").
- Lakstempel ("Confrérie St. Eloi").
- Stempel voor metalen consumptiebonnen (met 19 consumptiebonnen).
- 4 lidmaatschapsspeldjes.
- 1185 – 1885 munt van de Vereeniging der Goud- en Zilvermeden.

Bijlage:

VOORWERPEN VAN DE VM. CONFRÈRIE ST. ELOY.

Zilveren draagketen in etui.

etui buitenwerks 22,7 x 25,2 cm.

Keten 90 cm. Lang, bevat 38 schakels in de vorm van rozetten, is verbonden door een **dwarsbalk** van 5,5 cm. waarop de letters **CONF: St ELOI**; aan deze dwarsbalk hangt het ovale medaillon;

Het **medaillon** omrankt door een lauwertak, van boven bekroond met een scharnierende **kroon** (drie fleurons, twee drie-parelpunten, vijf robijnen), van onder afgesloten met een strik; het binnenste van het medaillon vertoont op verguld zilver (?) de beeltenis van Sint Eloy (ovaal 4,8 x 3,9 cm.); de totale afmeting van het medaillon, exclusief de lauwertak bedraagt 7 x 6 cm.

Tekst achterzijde medaillon: Bij gelegenheid van het vijftig jarig bestaan der Confrérie St. Eloi den president uit dankbaarheid 1847 – 1897 aangeboden.

ZILVEREN DRAAGTEKEN IN ETUI

etui buitenwerks 12x9 cm;

keten 65 cm. lang, eenvoudige ronde schakel;

tussen keten en medaillon een **kroon** (koningskroon) (4x3 cm.);

medaillon: diameter 6,8 cm. Exclusief aangehechte sierrand van gedraaid zilveren band; vertoont borstbeeld St. Eloi omkranst door lauwertak; aan de bovenzijde de woorden: Confrérie St. Eloi; achterzijde: lauwertak waarbinnen het woord: President.

Voorzittershamer: steel 19 cm, kop cylinder 9x4(diameter)

Koperen stempel: Confrérie St. Eloi; hoogte 9,5cm; stempel ovaal 3 x 1,6 cm.

IJzeren stempel voor zgn. drinkpenningen: Confrérie St. Eloi, fles tussen beker en glas, hoog 5 cm, voet 4x4 cm.

Doosje met:

4 Lidmaatschapsspeldjes

18 drinkpenningen (plus 1 drinkpenning op karton)

1 munt "1185 – 1885 's-Hertogenbosch " van de "Vereeniging van Goud- en Zilvermeden".

Bovenstaande voorwerpen overgebracht naar de kluis op de kamer van de gemeentesecretaris
3 augustus 1977